

Het onheil van artikel 248 bis

door M. Zeegers en J. Krul-Steketee

Corruptissima republica plurimae leges.

Hoe meer verdorven de staat, des te meer wetten.

Tacitus, Annales 3.27.

Inleiding

Artikel 248 bis werd in 1911 in het Wetboek van Strafrecht opgenomen. Men achtte een aanvulling nodig op de strafbaarheid van seksuele handelingen. De bestaande artikelen stelden ontucht met kinderen beneden de 16 jaren strafbaar en beschermden oudere minderjarigen alleen in bepaalde situaties: ontucht door ouders, opvoeders, mensen die een zeker gezag of macht over hen hadden. Speciaal voor homoseksuele feiten ging men nu elke seksuele handeling, gepleegd door een meerderjarige met een minderjarige (dus tot 21 jaar) bedreigen met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

De nog steeds van kracht zijnde artikelen 247 en 249, die al sinds de invoering van het Wetboek van Strafrecht bestonden, luiden nu als volgt:

artikel 247: Hij die met iemand van wien hij weet dat hij in staat van bewusteloosheid of onmacht verkeert of met iemand beneden den leeftijd van zestien jaren ontuchtige handelingen pleegt of laatstgemelden tot het plegen of dulden van zoodanige handelingen of, buiten echt, van vleeschelijke gemeenschap met een derde verleidt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

artikel 249: Hij die ontucht pleegt met zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijne zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Met dezelfde straf wordt gestraft:

1e. de ambteaar die ontucht pleegt met een persoon aan zijn gezag onderworpen of aan zijne waakzaamheid toevertrouwd of aanbevolen;

Schrijvers zijn resp. als hoogleraar en als wetenschappelijk hoofdmedewerker verbonden aan de Afdeling Forensische psychiatrie van de vakgroep Strafrechtelijke vakken te Leiden; adres: Instituut voor Forensische Psychiatrie, Hugo de Grootstraat 27, Leiden.

2e. de bestuurder, geneeskundige, onderwijzer, beambte, opzichter of bediende in eene gevangenis, rijkswerkinrichting, rijksinrichting voor kinderbescherming, weeshuis, ziekenhuis, krankzinnigengesticht of instelling van weldadigheid, die on tucht pleegt met een persoon daarin opgenomen.

In 1911 werd ingevoerd:

artikel 248 bis: De meerderjarige die met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij kent of redelijkerwijs moet vermoeden, ontucht pleegt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

Strafbaarstelling van een bepaald feit kan leed voorkomen, indien daardoor eventuele daders worden weerhouden en eventuele slachtoffers beschermd. Strafbaarstelling zal in ieder geval leed veroorzaken: bepaalde mensen worden nu als delinquent bestempeld en gestraft. Ook sommige van de zogenaamde slachtoffers ondervinden leed, zeker wanneer zij vrijwillig bij de seksuele verhouding met de dader betrokken waren.

Het genoemde wetsartikel is april 1971 afgeschaft. Er was in die zestig jaren heel wat water door de Rijn gestroomd en er was heel wat leed geleden ten gevolge van het artikel. Op verzoek van de minister van Justitie was in 1968 door de Gezondheidsraad een commissie ingesteld de de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid in juni 1969 rapport uitbracht. De commissie sprak unaniem als haar mening uit 'dat er geen bezwaren van medisch-hygiënische en psycho-sociale aard bestaan tegen een laten vervallen van artikel 248 bis van het Wetboek van Strafrecht en dat er integendeel vele voordelen van een vervallen van dit artikel aanwijsbaar zijn'.

De commissie somde als nadelen voor de meerderjarige op: de discriminatie, de criminogene werking en de mogelijkheid dat homoseksuele prostitutie, chantage en geweldpleging werden bevorderd. Als nadelen voor de minderjarige noemde de commissie het bederf dat voortvloeit uit deelneming aan chantage, beroving en geweldpleging ten opzichte van meerderjarige homoseksuelen, verder als zeer belangrijk het feit dat begeleiding, hulp en opvang van minderjarige homoseksuelen ernstig werd bemoeilijkt door dit strafwetsartikel. Op dit laatste punt, de behoefte aan hulp voor jeugdigen in de adolescentie en de behoefte aan een milieu waarin plaats moet zijn voor de homoseksuele mens wees ook de commissie van het Nederlands Gesprekscentrum in 1965. In een Memorandum van de Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid van 13 maart 1968 werd eveneens nadrukkelijk gesteld dat minderjarigen die zich bewust worden van hun homoseksuele neigingen dringend behoefte hebben aan contact met mede-homoseksuelen.

Strafrechtelijke gevolgen

De psychische gevolgen van artikel 248 bis zijn niet in getallen uit te drukken. Er zijn wel getallen over de strafrechtelijke gevol-

gen. Onderstaande gegevens zijn ontleend aan de Criminele Statistiek van het C.B.S.

Het totaal aantal *veroordelingen* door de arrondissementsrechtbanken wegens art. 248 bis over de jaren 1911 t/m 1971 bedraagt 5033. In dit getal zijn niet begrepen de veroordelingen in de jaren 1944 en 1945 omdat over deze jaren geen gegevens beschikbaar zijn. Evenmin konden veroordelingen door de militaire rechter opgenomen worden daar van die veroordelingen, op enkele uitzonderingen na, slechts cijfers betreffende een aantal seksuele delicten gezamenlijk werden gepubliceerd. Ook de twee gevallen van schuldigverklaring met toepassing van de artikelen 38 of 39 Sr. (in 1950 en 1951) zijn niet in het totale aantal begrepen. De schommelingen in het aantal veroordelingen over de 60-jarige bestaansperiode van artikel 248 bis kunnen worden afgeleid uit de gegevens over het aantal veroordelingen per 100.000 inwoners. Als laagste getal vinden we dan 0,15 als gemiddelde over de jaren 1911 t/m 1915 en in 1919. In 1925 komt dit cijfer voor het eerst boven de 1,00, waarna eveneens in 1934, 1936 en 1938. Vanaf 1947 t/m 1965 ligt het steeds boven de 1,00, met topjaren in 1949 (2,37) en in 1950 (2,13). Sinds 1967 neemt het gestadig af tot 0,18 in 1970 en 0,08 in 1971.

Sinds 1957 worden in de Criminele Statistiek de gevallen van *seponering* per delict vermeld. Over de jaren 1957 t/m 1971 berekenden we een totaal van 1275 geseponeerde zaken betreffende overtreding van 248 bis. Dit aantal staat tegenover 1824 veroordelingen in diezelfde periode.

Enig inzicht in de *aard van de straffen* geeft de volgende tabel.

Aantal terzake van artikel 248 bis opgelegde onvoorwaardelijke gevangenisstraffen van 1 jaar en hoger en de toegepaste maatregel van TBR onvoorwaardelijk

	totaal veroordelingen	onv.gev.straf		TBR
		> 1 jaar	1 jaar	
1911, 1912, 1918, 1919	28	6	—	—
1937-1940	293	5	5	3
1941, 1942, 1943, 1946	184	1	10	3
1947-1950	735	2	4	12
1951-1954	618	4	4	24
1955-1958	599	3	3	19
1959-1962	667	5	7	10
1963-1966	562	3	4	8
1967-1971	267	1	—	2
totaal	3953	31	37	81

In bovenstaande tabel ontbreekt een aantal jaren daar deze niet in de Criminele Statistiek zijn gepubliceerd. De toepassing van de maatregel van TBR is eerst in 1928 mogelijk geworden.

Van de bijna 5000 terzake van 248 bis veroordeelden zijn ruim 2000 *recidivist*, dat wil zeggen eerder terzake van een misdrijf ver-

oordeeld. Het percentage recidivisten ligt tussen de 41 en 44 %. De volledige getallen konden niet berekend worden omdat de gegevens over de jaren 1922, 1923, 1924 en 1926 ons ontbraken. De gepubliceerde cijfers geven geen informatie over specifieke recidive betreffende het delict van artikel 248 bis, evenmin over recidive van seksuele delicten bij de overtreeders van 248 bis.

De rol van *vrouwen* in overtreding van artikel 248 bis blijkt, zoals niemand zal verwonderen, heel gering te zijn. In de Criminele Statistiek van 1921 vinden wij voor het eerst een vrouw die terzake van artikel 248 bis verooreeld is. Hun totale aantal over de gehele periode van 1911 t/m 1971 bedraagt slechts 46 of tewel 0,92 %. Onder de recidivisten die terzake van 248 bis veroordeeld werden treffen wij slechts 0,24 % vrouwen aan. Van de geseponeerde zaken (gepubliceerd sinds 1957) betreft 2,74 % vrouwelijke daders. Het percentage vrouwelijke veroordeelden in de overeenkomstige periode ligt rond 2.

Eigen materiaal

Ons eigen materiaal kan op enkele punten meer bijzonderheden en verduidelijkingen geven. Door de psychiater-auteur werden van 1949 tot 1969 in totaal 34 personen (33 mannen en 1 vrouw) onderzocht, over wie een forensisch-psychiatrisch rapport moest worden samengesteld terzake van overtreding van artikel 248 bis.

Leeftijdsverdeling van de onderzochte gevallen

Leeftijd	21-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70 en ouder	totaal
aantal	7	3	5	5	8	4	2	34
percentages	20,6	8,8	14,7	14,7	23,5	11,8	5,9	100

Burgerlijke staat van de onderzochte gevallen

Burgerlijke staat	ongetrouwd	getrouwd	weduwnaar	gescheiden	totalen
aantal	22	8	1	3	34
percentage	64,7	23,5	2,9	8,8	100

Recidivisme van de onderzochte gevallen

	geen recidives	niet-seksuele delicten	wel-seksuele delicten	totaal
aantal	24	3	7	34
percentage	70,6	8,8	20,6	100

Van de zeven die eerder een seksueel delict pleegden betrof het éénmaal een ander delict, namelijk openbare schennis van de eerbearheid; in de zes andere gevallen betrof het steeds artikel 248 bis. Twee waren éénmaal eerder en twee waren tweemaal eerder voor dit artikel veroordeeld, twee waren éénmaal voor artikel 248 bis en éénmaal voor artikel 247 veroordeeld. De recidivisten die

tevoreen geen seksueel delict hadden gepleegd waren twee gevallen die éénmaal voor diefstal waren veroordeeld en één geval van een man die al vele vermogensdelicten had gepleegd.

Bespreking van het materiaal

In de vakliteratuur is weinig ter vergelijking te vinden. Een bepaling als ons artikel 248 bis bestaat in andere landen niet. Het meest vergelijkbaar zijn de cijfers en de beschrijving van Gebhart c.s. van het door Kinsey gestichte Institute for Sex Research in Indiana, U.S.A. Zij deelden hun gegevens in naar o.a. heteroseksueel en homoseksuele delicten en verdeelden deze weer in delicten tegenover kinderen (beneden 12 jaar), minors (12 t/m 15 jaar) en adults (16 jaar en ouder). Er zijn twee belangrijke verschillen tussen de Amerikaanse en de Nederlandse strafwet in dit opzicht: in veel staten in Amerika is elk homoseksueel contact strafbaar, dus ook met mensen boven 21 jaar en bovendien is daar ook strafbaar wat wordt aangeduid als 'disorderly conduct', 'public indecency' of 'vagrancy'. Ook zonder dat enig lichamelijk contact plaatsvindt kan iemand gearresteerd en gestraft worden wanneer hij een persoon van het eigen geslacht aanspreekt en op één of andere wijze oneerbare voorstellen doet (homosexual solicitation). Dat gebeurt nog wel eens tegenover politieagenten die als lokaas worden gebruikt. Tegenover leden van het andere geslacht is dit niet verboden, wat voor heteroseksuelen een gelukkige omstandigheid mag worden genoemd.

Ondanks deze verschillen is enige vergelijking van het materiaal wel mogelijk. Gebhart c.s. wijzen er op dat de categorie criminel in veel opzichten anders is dan de plegers van ontucht met kinderen beneden de 16 jaar. Zij onderzochten 199 gevallen van homoseksueel contact met personen boven 16 jaar.

Leeftijdverdeling van de door Gebhart c.s. beschreven gevallen in procenten

Leeftijd	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	ouder dan 50
percentage	7,0	15,6	19,1	21,1	14,6	8,9	7,0	7,5

Van al de door hen onderzochte groepen had deze groep verreweg het grootste percentage ongehuwden, namelijk 80 %. Zij trouwen relatief laat, veel van hun huwelijken duurden slechts kort. Slechts 6 % was gehuwd, 14 % weduwnaar of gescheiden. Wat het aantal kinderen betreft was deze groep de minst vruchtbare van alle door hen onderzochte. In ons eigen materiaal vonden wij op de twaalf daders die getrouwd of getrouwd geweest waren zes kinderloos, twee met twee kinderen, één met drie kinderen, twee met vier kinderen, één met vijf kinderen. Gebhart c.s. berekenden dat er op elke 10 daders voor dit delict slechts 8 nakomelingen waren, ons materiaal levert een nog lager percentage op, namelijk op 34 daders 20 nakomelingen.

Het was te verwachten dat het aantal gehuwden onder deze daders

gering zou zijn. Verder komt uit ons materiaal nog naar voren dat van de acht gehuwden in zes gevallen het huwelijk in seksueel opzicht uitgesproken slecht bleek te zijn. Bij de zevende waren er problemen doordat de vrouw al lange tijd ernstig ziek was. De achtste was een zwaar debiele man, van wie geen duidelijke informatie te verkrijgen was.

De overtreders van dit delict steken volgens de onderzoeken van Gebhart c.s. in verschillende opzichten af tegenover andere veroordeelden. Hun *socio-economische status* en opleidingsniveau is hoger dan in enige andere groep en kwam ongeveer overeen met hun controlegroep, bestaande uit mensen die niet veroordeeld waren.

Socio-economische status van door Gebhart c.s. onderzochten in procenten

groep	Lower	Upper lower	Lower middle	Middle	Upper middle or higher	Unknown	Total N
control	14,0	9,6	26,2	36,5	10,1	3,6	477
offenders vs. adults	14,1	7,5	25,1	37,7	10,0	5,5	199

Voor ons eigen materiaal hebben wij een indeling gemaakt met behulp van een door Van Tulder (1962) ontwikkeld beroepsprestige-classificatiesysteem dat geldt voor de mannelijke Nederlandse bevolking. Hierbij worden de beroepen in zes klassen ingedeeld, waarbij I de hoogste kwalificatie en VI de laagste aangeeft. In onderstaande tabel worden de beroepsniveaus (in procenten) vergeleken met die van de mannelijke Nederlandse bevolking volgens Van Tulder.

Beroepsniveau van de onderzochte gevallen in procenten

beroepsniveau	I	II	III	IV	V	VI	totaal %
Nederland	3	8	20	34	27	8	100
onderzochte overtreders 248 bis	3	6	23	41	9	18	100

Uit de algemene statistiek valt niet af te lezen *welk soort delicten vroeger werden gepleegd*. Ons eigen materiaal toont aan dat althans van deze groep verreweg de meesten uitsluitend door dit wetsartikel zijn getroffen. Gebhart c.s. komen tot dezelfde conclusie. De homoseksuele daders tegenover personen boven de zestien jaar en de incest-daders zijn de groepen die het meest binnen het eigen delict blijven. Hun totale recidivisme was na dat van de plegers van incest tegenover zestienjarigen en ouder het laagste.

Het gebruik van *alcohol* speelt volgens de opgave van Gebhart c.s. relatief een geringe rol bij deze delinquenten. Dat was ook in onze

gevallen te constateren. Bij 2 van de 34 daders hadden de contacten plaatsgevonden onder invloed van zwaar alcoholgebruik.

Bij Gebhart c.s had deze groep delinquenten de *minst gezonde jeugd* van alle groepen. Slechts 50% vermeldde goede gezondheid in de jeugd, 17 % slechte gezondheid. In ons eigen materiaal vonden wij slechte lichamelijke gezondheid (ernstige en langdurige ziekte) in de jeugd in acht gevallen, dat is 23,5 %. Belangrijke nerveuze stoornissen werden vermeld in zes gevallen.

Heel belangrijk is uiteraard de *toestand van het gezin* in het ouderlijk huis in de kinderjaren. Bij Gebhart c.s. wordt gerapporteerd dat niet minder dan 51 % kwam uit een gebroken gezin (beneden de leeftijd van 18 jaar verlies of afwezigheid van één der ouders, adoptie bij anderen dan de natuurlijke ouders of gedwongen verblijf van langere duur in een strafinrichting). Wat in hun materiaal vooral opviel was dat de breuk in het ouderlijk huis in deze gevallen zeer jong optrad, jonger dan bij enige andere groep. In ons materiaal vonden wij dergelijke belangrijke stoornissen in het ouderlijk gezin in dertien gevallen. Ook hier was er vaak een verlies van één der ouders op zeer jonge leeftijd: in zes gevallen beneden de zes jaar.

Het laatste punt brengt ons op de vraag naar *psychische stoornissen*. In overeenstemming met de voor de praktijk bruikbare functionele indeling die werd toegepast in het boek 'Seksuele delinquenten' (Zeegers, 1966) hebben wij de onderzochten onderverdeeld in 8 diagnosegroepen.

Onderzochte gevallen, ingedeeld naar diagnosegroep

diagnosegroep	aantal	percentages
geen afwijkingen	7	20,6
voornamelijk constitutioneel bepaalde toestand	9	26,5
verstandelijke tekorten	4	11,8
infantilisme	3	8,8
neurosen	5	14,7
involutie	4	11,8
dementie	2	5,9
psychosen	0	0

Onder de groep geen afwijkingen bevond zich één vrouw.

In de volgende staat is ter vergelijking een diagnoseverdeling in percentages gegeven van vier groepen seksuele delinquenten, waarbij voor de schennis der eerbaarheid, de ontucht met meisjes beneden zestien jaar en de ontucht met jongens beneden zestien jaar de getallen zijn gebruikt van de in bovengenoemd boek onderzochten.

Percentages per verschillende diagnosegroepen bij vier groepen onderzochte seksuele delinquenten

	schennis der eer- baarheid (N=65)	ontucht met meis- jes ben. 16 jr. (N=147)	ontucht met jon- gens ben. 16 jr. (N=73)	ontucht 248 bis (N=34)
geen afwijkingen	27,7	27,2	15,1	20,6
voornamelijk constitutioneel				
bepaalde toestand	4,6	4,8	8,2	26,5
verstandelijke tekorten	16,9	20,4	16,4	11,8
infantilisme	6,1	8,2	24,6	8,8
neurosen	36,9	17,7	27,4	14,7
involutie	—	4,1	4,1	11,8
dementie	—	15,6	2,7	5,9
psychosen	7,7	2,0	1,4	0

Wij zien dat de groep overtreders van artikel 248 bis tegen de andere groepen afsteekt doordat er relatief meer gevallen van constitutionele aard voorkomen, wat te verwachten was bij een homo-sexueel delict. Verder zien wij een relatief hoog cijfer voor psychische stoornissen in de involutie en relatief minder zwakzinnigen.

Bij de groep constitutie waren niet alleen gezonde mensen met constitutionele homofilie, maar ook verschillende mensen wier toestand ziekelijk genoemd moest worden. Voor een deel waren de ziekelijke stoornissen te beschouwen als een gevolg van hun behoren tot een niet-aanvaarde minderheidsgroep. In sommige gevallen was hun carrière en levensgeluk in hoge mate hierdoor verstoord. Over het geheel mogen wij constateren dat zeer veel van de door artikel 248 bis getroffen, althans in ons materiaal, als belangrijk gestoord moesten worden beschouwd.

Wat de lichamelijke toestand betreft waren 25 van de daders redelijk gezond, 9 leden aan duidelijke lichamelijke ziekten en kwalen.

De *verhouding tussen de dader en het slachtoffer* of de slachtoffers was meestal wel na te gaan uit de psychiatrische rapporten en de soms daarbij aanwezige voorlichtingsrapporten. In de regel was bij het onderzoek, waarbij de processen-verbaal ter beschikking waren, te controleren of de beschrijving die de dader gaf betrouwbaar leek.

Wij hebben de bestaande verhoudingen als volgt verdeeld:

- A Beiderzijds vrijwillig contact in een reeds meer dan een jaar bestaande vriendschap 6 gevallen
- B Meer incidenteel of kortdurend contact, waarbij de slachtoffers gewillig waren of althans passief de handelingen toelieten 18 gevallen

Hiervan werd tweemaal vastgesteld, dat beide partijen onder invloed van alcohol verkeerden, zesmaal dat de seksuele contacten duidelijk waren

- uitgelokt door het slachtoffer.
- C Tegen de wil van de slachtoffers 1 geval
Dit betrof een neurotisch gestoorde jongeman die al voor de tweede maal terecht stond daar hij steelsgewijs slapende jongens onzedelijk betastte.
- D Tegen de wil van de dader 8 gevallen
In vijf gevallen werden de seksuele contacten min of meer tegen de wil van de dader sterk opgedrongen door het slachtoffer. In drie gevallen was er zelfs sprake van dwang door bedreiging met chantage.
- E Onduidelijk 1 geval
Dit betrof een zwaar debiele man van wie praktisch geen bruikbare inlichtingen waren te krijgen.

Wij zien dat, afgezien van één onduidelijk geval, in 32 gevallen de slachtoffers gewillig of passief waren, in 1 geval niet. De daders waren wel gewillig in 15 gevallen, niet gewillig in 8 gevallen. In 14 van de 33 gevallen was het slachtoffer vermoedelijk de meest actieve partij. Ook wanneer wij de mogelijkheid openlaten dat in enkele gevallen de rol van de dader achteraf wat te onschuldig zou zijn voorgesteld, blijft dit een merkwaardig resultaat. In het ene geval uit ons materiaal waarin de slachtoffers tegen hun wil betrokken waren door een insluiper, zou vervolging op grond van een ander wetsartikel, namelijk artikel 246, mogelijk zijn geweest. In geen van onze gevallen krijgt men de indruk dat artikel 248 bis werkelijk noodzakelijke bescherming heeft geboden. Gebhart c.s. hadden over 152 van hun 199 gevallen van homoseksuele delinquenten tegenover mannen boven de 16 jaar informatie op dit gebied. In 93 % was het slachtoffer aanmoedigend of tenminste passief opgetreden, in 5 % zou hij bezwaren hebben gehad. Wij kunnen het met Gebhart c.s. eens zijn wanneer zij concluderen dat de grote meerderheid van homoseksuele contacten tussen volwassenen en mannen boven 16 jaar plaatsvond met wederzijdse toestemming. Homoseksuele aanranding is zeldzaam en wordt meestal aangetroffen in (Amerikaanse) gevangenis. De Amerikaanse auteurs besluiten hun hoofdstuk over deze delinquenten met de medeling dat zij als groep niet bijzonder misdadig of gevaarlijk zijn. Zij doen geen schade aan de gemeenschap, het enige is dat zij er niet in passen.

Onder onze 34 gevallen waren 3 slachtoffers van *chantage of afdreiging*. In vijf andere gevallen was het duidelijk dat de dader juist zo onder druk kwam te staan doordat het dreigement van aangifte op de achtergrond meespeelde.

Minister Regout tilde niet zo zwaar aan de bezwaren dat artikel 248 bis chantage en andere delicten zou uitlokken. Hij zag in de homoseksuele handelingen een veel groter kwaad. Een dergelijke mentaliteit spreekt uit de studie van Drukker. Deze geeft de mogelijkheid van chantage en afdreiging wel toe, maar omschrijft de zaak nogal onschuldig: 'inderdaad komt het wel eens voor, dat jongens homoseksuele handelingen door meerderjarigen uitlokken

om daardoor een baantje te krijgen waarvoor zij anders niet in aanmerking zouden zijn gekomen'. Bestrijding van werkloosheid en streven naar positieverbetering is een loffelijke zaak. Indien er bij chantage niets anders in het spel was, zouden we de zaak niet zo serieus hoeven nemen. De werkelijkheid is veel ernstiger. Juist hier ligt een groot moreel gevaar voor de minderjarigen. Eén onzer (Zeegers, 1963) beschreef destijds een paar gevallen van diefstal in een homoseksuele relatie. Het is ook uit de literatuur duidelijk dat de verleiding om tot zulke diefstallen over te gaan groter is, wanneer het slachtoffer zich uit vrees voor het uitkomen van de verhouding niet kan verweren. Talrijke gevallen van gewelddadige berovingen kwamen destijds ook in de publiciteit.

Het onheil van artikel 248 bis

Artikel 248 bis werd door de regering ingevoerd om de onderdanen te beschermen. Het heeft veel onderdanen onheil gebracht. De argumenten die minister Regout ter verdediging van zijn ontwerp aanvoerde zijn in het rapport van de commissie van de Gezondheidsraad weergegeven. Het is wel duidelijk hoe persoonlijke levensbeschouwingen en persoonlijke afkeer van de minister van Justitie invloed hadden op de zakelijke beoordeling. De minister noemde homoseksuele handelingen een verfoeilijk kwaad, hij sprak van meerderjarige wellustelingen, van een delict dat meer depraveert dan dat bedoeld bij artikel 247, van een in onze steden groeiend kwaad en verfoeilijke onzedelijkheid. Uitdrukkelijk sprak hij de mening uit dat jongeren door verleiding homoseksueel zouden worden. Deze argumenten werden in het rapport van de Commissie duidelijk weerlegd. Zij vonden ook in 1911 al veel oppositie. Natuurlijk doet de terminologie uit 1911 nu wat verouderd en daardoor ten onrechte soms potsierlijk aan. In iets moderner jargon worden ook in onze tijd nog wel kreten geuit die veel weg hebben van wat de minister van Justitie in het begin van deze eeuw uitsprak. De persoonlijke smaak van de bewindsman straalde sterk door de zwakke argumentatie heen. De gevaren en het leed dat de invoering van dat artikel bracht werden gebagatelliseerd onder invloed van morele vooroordelen.

Artikel 248 bis was wel een zeer sprekend voorbeeld voor de stelling dat strafbepalingen criminogeen en ook in andere opzichten gevaarlijk kunnen werken. Vatten wij nog eens samen.

Duizenden mensen zijn veroordeeld. Velen van hen werden uitsluitend veroordeeld op grond van dit artikel en werden alleen door het bestaan ervan als delinquent bestempeld.

Veel mensen met stoornissen, onder wie uitgesproken zwakzinnigen en dementen, werden door de strafvervolging getroffen.

Honderden manjaren zijn doorgebracht in de gevangenis of in het psychopatenasiel voor overtreding van dit artikel.

De verdere sociale en economische gevolgen voor de betrokkenen en de kosten van opsporing, berechting, gevangeniswezen, psychopatenzorg en reclassering willen we slechts terloops noemen.

Ook bij de talrijke geseponeerde zaken heeft de ellende van opsporing en vervolging veel mensen leed aangedaan.

De ongetwijfeld grote aantallen van niet aan het licht gekomen handelingen, ook vele innige relaties tussen een meerderjarige en een minderjarige, hebben de betrokkenen doen leven in bedreiging van deze strafwetsbepaling.

Het artikel werkte discriminerend voor alle homofielen.

Het artikel heeft andere delicten, zoals chantage en afdreiging, in de hand gewerkt en werkte bedervend voor veel jeugdigen.

Het artikel belemmerde in hoge mate de hulpverlening aan jonge homofielen in een moeilijke periode van hun leven, een periode waarin zij opvang en contact dringend nodig hadden.

Tegenover al deze onheilen staat een hoogst dubieuze bescherming van minderjarigen. Ongetwijfeld met goede bedoelingen en ethische motieven heeft destijds een minister deze wet voorgesteld. Toen al is veel ellende voorspeld die nu inderdaad uit het artikel blijkt te zijn voortgevloeid. De minister vond die bezwaren niet belangrijk, daar hij de seksuele zeden vooropstelde. Het is goed te beseffen dat de begrippen zedelijk en onzedelijk een veel ruimere betekenis hebben dan alleen de seksualiteit. In staten waar de menselijkheid wordt onteerd, de vrijheid geschonden, de persoonlijkheid aangerand en het recht verkracht maakt men zich het meest druk over welvoeglijke kleding en haardracht. 'Dictaturen zijn kuis' zo begon Brongersma (1970) zijn boek over 'Sex en Straf'.

De afschaffing van artikel 248 bis heeft een eind gemaakt aan de discriminatie tussen homoseksuele en heteroseksuele contacten. Nu zijn alle seksuele contacten met kinderen beneden de 16 jaar nog strafbaar volgens artikel 247. Ook daarbij zijn de slachtoffers niet zelden gewillige partners. Er is nu discussie gaande over verdere herziening van de zogenaamde zedelijkheidswetten. Schennis van de eerbaarheid (psychiatrisch meestal exhibitionisme) en ontucht met kinderen beneden 16 jaar worden minder vaak vervolgd en gestraft, blijkens de criminele statistieken. De vraag wordt opgeworpen, in hoeverre de bestaande artikelen 247 en 249 nog noodzakelijk zijn. Men denkt aan verlaging van de leeftijdsgrens van 16 jaar, en ook wel een scherper omschrijving van wat onder ontucht moet worden verstaan. Volgens sommigen zou het voldoende zijn, ontucht met kinderen alleen te straffen als er dwang is gebruikt. Dan zouden de artikelen 247 en 249 overbodig zijn. De bestaande verbodsbepalingen betreffende mishandeling, aanranding en verkrachting achten sommigen een voldoende waarborg. Naar onze mening zou de bescherming van jonge kinderen bij afschaffing van artikel 247 toch tekort schieten. Wel zijn er ook bij pedofiele contacten veel gevallen waarbij strafrechtelijke vervolging meer schade doet, ook aan de kinderen, dan het delict zelf (Zeegers, 1978). Beperking van strafrechtelijk ingrijpen tot het hoogst noodzakelijke is zeker dringend aan te bevelen.

Met hoog gestemde idealen en met fraai geformuleerde ethische motieven is heel wat onheil in de wereld gebracht, zijn kruistoch-

ten ondernomen met verwoestende uitwerkingen voor de mensheid en de menselijkheid. Die kruistochten zijn na de middeleeuwen niet gestopt. Zij kunnen altijd weer opnieuw worden gestart. 'Regis Voluntas Suprema Lex - De wil des vorsten is de hoogste wet', schreef keizer Wilhelm II nog in 1891. Inmiddels heeft ministeriële verantwoordelijkheid de macht van de wil des vorsten ingeperkt. Als het recht goed funktioneert wordt die absolute macht niet door de minister overgenomen. Een regering die de onderdanen mores wil leren maakt brokken.

Wanneer de ervaringen met artikel 248 bis ons te denken geven, heeft het bestaan van dit wetsartikel misschien toch nog als waarschuwend voorbeeld een positief gevolg gehad.

Literatuur

- Advies van de Gezondheidsraad inzake homoseksuele relaties met minderjarigen, in het bijzonder met betrekking tot artikel 248 bis van het Wetboek van Strafrecht. (Opgenomen in de map *Homofilie*, Documentatie en Informatiecentrale, Amersfoort 1970).
- Brongersma, E. (1970), *Sex en Straf*. NVSH, 's-Gravenhage.
- Criminele Staistieken over de jaren 1911 tot 1971*. C.B.S., 's-Gravenhage.
- Gebhart, P. H., J. H. Gagnon, W. B. Pomeroy en C. V. Christenson (1965), *Sex Offenders*, Heinemann, Londen.
- Nederlands Gesprek Centrum, *Homoseksualiteit*, Kok, Kampen, Utrecht-Antwerpen, Den Haag, 1965.
- Tulder, J. J. M. van (1962), *De beroepsmobiliteit in Nederland van 1919 tot 1954*. U.P., Leiden.
- Drukker, L. (1937), *De Sexuele Criminaliteit in Nederland. 1911-1930*, M. Nijhoff, 's-Gravenhage.
- Zeegers, M. (1963), Vermogensdelicten in verband met homoseksualiteit. *Ned. Tijdschrift voor Criminologie* 5, 177.
- Zeegers, M. (1966), *Seksuele delinquenten*, Scheltema en Holkema, Amsterdam.
- Zeegers, M. (1978), Strafbare liefde en gevaarlijke bescherming, *Proces, Maandblad voor Berechting en Reclassering*, juli/aug.